έκδοση για τον **πολιτισμό** και την **ανάπτυξη**

Οκτώβριος - Δεκέμβριος 2020

περιεχόμενα και πληροφορίες θα βρείτε στη δεύτερη σελίδα

τεύχος 4 - α' έκδοση

διατίθεται **ΔΩΡΕΑΝ**

Λίγα λόγια ...

Αιθήρ, το πέμπτο στοιχείο του κόσμου. Η πεμπτουσία, ο συνδετικός κρίκος του σύμπαντος, η θεϊκή πνοή. Συμβολικός λοιπόν ο τίτλος του εντύπου, γιατί πως μπορεί να ερμηνεύσει κανείς το μεράκι, το φιλότιμο, τον έρωτα, το ταλέντο, την έμπνευση. Αυτά ακριβώς που χρειάζονται για να έχει η ζωή μας ποιότητα. Αυτά που γεννούν πολιτισμό, που χαρίζουν ομορφιά. Αυτά που μπορούν να φέρουν στην πολιτεία μας ανάπτυξη, πρόοδο κι ευημερία. Πολιτισμός και Ανάπτυξη λοιπόν είναι η θεματογραφία του εντύπου Αιθέρος, συνδετικό δεσμό της θεωρίας με την πράξη. Του πνεύματος και της ύλης. Στόχος δηλαδή του εντύπου είναι να αποτελέσει βήμα σύγχρονής έκφρασης απόψεων για την ανάδειξη του πολιτισμού μας και την επίτευξη οικονομικής ανάπτυξης. Την κοινή μας Πρόοδο. Ο Αιθήρ φιλοξενεί σκέψεις, στοχασμούς, απόψεις, προβληματισμούς, μελέτες, προτάσεις. Αντικειμενικός του σκοπός είναι η κατανόηση της πραγματικότητας μας, η γνώση των δυνατοτήτων μας, η καταγραφή των αδυναμιών μας και η εξεύρεση λύσεων. Αν η επίτευξη του ευ ζην είναι ένα αέναο πρόβλημα της ανθρωπότητας, σήμερα αυτό απαιτεί περισσότερο από ποτέ τη συμμετοχή όλων μας. Συμμετοχή με μεράκι, με όρεξη, συμμετοχή ανθρώπων εμπνευσμένων από τον πολιτισμό μας, ανθρώπων ερωτευμένων με τη ζωή.

Περιεχόμενα

Τα κείμενα είναι του οικονομολόγου - συγγραφέα **Δημήτρη Γεωρ. Κουτσονίκα** ο οποίος φέρει ακέραια και αποκλειστική ευθύνη του περιεχομένου τους.

Μπορείτε να επικοινωνήσετε μαζί του στο email: dkoutsonikas@yahoo.com
ή να επισκεφτείτε την προσωπική του ιστοσελίδα www.emfilox.gr

Έκδοση: 1 Οκτωβρίου 2020

ISBN: 9-772654-183101-04

ISSN: 2654-1831

Στρατηγική

Η αγαθή μοίρα της Ελλάδας έθεσε σε κρίσιμες ιστορικές περιόδους επικεφαλής της διπλωματίας και της πολιτικής δύο εκ των μεγαλυτέρων στρατηγικών εγκεφάλων της σύγχρονης ιστορίας. Δύο προσωπικότητες παγκόσμιας εμβέλειας. Ήταν ο Ιωάννης Καποδίστριας κατά τον 19ο αιώνα και ο Ελευθέριος Βενιζέλος κατά τον 20ο. Αμφότεροι διέθεταν ολοκληρωμένες πολιτικές προσωπικότητες και πολύπλευρες ικανότητες. Πάνω απ' όλα όμως ήταν στρατηγοί. Ήταν δηλαδή οι σχεδιαστές και οι εν τη πράξη εφαρμοστές της εθνικής στρατηγικής. Πολιτικοί άνδρες ταυτόχρονα και διπλωμάτες που σχηματοποίησαν τους στόχους του έθνους, σχεδίασαν βέλτιστα υλοποιήσιμα σχέδια και κυρίως τα πραγματοποίησαν. Ήταν αυτοί που στις δύο κρίσιμες φάσεις απελευθέρωσης των Ελλήνων αντιλήφθηκαν τους πόθους του λαού και κυρίως εμπνεύστηκαν τον τρόπο εφαρμογής. Συνδύασαν τη θεωρία με την πράξη. Έκαναν λάθη; Ναι. Πολύ λιγότερα όμως απ' ότι πιστέψαμε αρχικά. Η ιστορία μετά από έναν ή δυο αιώνες τους δικαιώνει. Αυτό όμως σημαίνει ότι έβλεπαν πολύ μπροστά. Εφάρμοζαν κυρίως στρατηγική όχι πολιτική.

Ήταν βέβαια αναμφισβήτητα και πολιτικοί και μάλιστα ικανοί. Το έργο και των δυο τους μοναδικό ως προς την εσωτερική οργάνωση του κράτους. Ήταν επίσης μεγάλοι διπλωμάτες αποδεκτοί και θαυμαζόμενοι από παγκόσμιας εμβέλειας προσωπικότητες. Ήταν επίσης επιστήμονες ολοκληρωμένοι ο καθένας στο πεδίο του, άνθρωποι πραγματικά μορφωμένοι με παιδεία ελληνική και εγνωσμένη ηθική. Πάνω απ' όλα όμως ήταν άνδρες με νου στρατηγικό. Αντικειμενικός σκοπός και των δυο τους ήταν η απελευθέρωση των Ελλήνων. Η αποτίναξη της δουλείας στο μέγιστο δυνατό βαθμό ήταν αυτό που κύρια τους απασχόλησε. Αυτό που έθεσαν υψηλότερα όλων στο στρατηγικό σχεδιασμό τους. Σχεδιασμός που περιλάμβανε τα πάντα: πολιτική, διπλωματία και στρατό. Αμφότεροι επιδίωξαν τη μέγιστη δυνατή βελτίωση του κράτους, της παιδείας, της οικονομίας. Αμφότεροι επιδίωξαν τη δημιουργία των καλύτερων δυνατών διεθνών σχέσεων χτίζοντας συμμαχίες και εφάρμοσαν υψηλή διπλωματία. Πρώτα απ' όλα όμως έφτιαξαν στρατό. Τη στρατηγική τους τη στήριξαν στους Έλληνες πολεμιστές. Αυτοί ήταν το δόρυ κι η ασπίδα τους στη μάχη για την ελευθερία του έθνους. Πίστευαν και εφάρμοσαν στην πράξη τη διδαχή των προγόνων τους: εύδαιμον το ελεύθερον το δ'

ελεύθερον εύψυχον.

Πάνω απ' όλα ήταν κι οι δυο τους μαχητές. Γι' αυτό και ξεκίνησαν τη δράση τους μαζί με Έλληνες πολεμιστές. Ο ένας στη Λευκάδα κι ο άλλος στην Κρήτη. Στα όπλα τα ελληνικά στήριξαν τη στρατηγική τους και με τους Έλληνες πολεμιστές πέτυχαν τους στόχους τους. Στα ελληνικά στρατεύματα στήριξαν την ελευθερία και την ευημερία τελικά του λαού και του έθνους. Η ιστορία τους δικαίωσε. Μπορεί να αμφισβητήθηκαν ή να πολεμήθηκαν κατά τη διάρκεια, αλλά λέτε να τους ένοιαξε; Όχι! ούτε σταμάτησαν την προσπάθεια ακόμα κι όταν λαός έμοιαζε και ήταν αφόρητα κουρασμένος. Συνέχισαν τον αγώνα τους μέχρι τελικής πτώσεως. Όμοια με τα φανταράκια που εφορμούσαν αδιαφορώντας για το αν θα ζήσουν, θα τραυματιστούν ή θα πεθάνουν. Αγωνίστηκαν ξέροντας ότι οι ιστορικές ευκαιρίες δεν περιμένουν ούτε εμφανίζονται συχνά. Κανένας από τους δυο τους δεν νοιάστηκε για την υστεροφημία του. Αυτό είναι υποχρέωση δική μας.

Όπως είναι υποχρέωση μας το να διδαχτούμε από την ιστορία μας. Να διαβάσουμε στο πρόσφατο παρελθόν μας το δρόμο του μέλλοντος μας. Να δούμε και να καταλάβουμε ότι η ειρήνη, η πρόοδος κι η ευημερία του λαού μας στηρίζεται στα δικά μας δυναμάρια. Όσο κι αν οι στόχοι και τα σύγχρονα οράματα της κοινωνίας μας είναι διαφορετικά απ' ότι ήταν πριν έναν αιώνα οι παρακαταθήκες του έθνους μας υπάρχουν αιώνια φωτοβόλες. Υπάρχουν και συνθέτουν τον ελληνικό πολιτισμό μας. Σήμερα ελεύθεροι πια χάρη στους παππούδες μας έχουμε χρέος να αναδείξουμε τον πολιτισμό μας.

Είναι χρέος μας να χαράξουμε τη σύγχρονη εθνική στρατηγική. Να θέσουμε ως λαός τα δικά μας οράματα και να επιδιώξουμε τους δικούς μας στόχους. Στόχοι που δόξα τω Θεώ δεν είναι πια πολεμικοί και άρα μπορούμε να αφοσιωθούμε ολοκληρωτικά πια στην ευημερία μας. Όσο κι αν αντιμετωπίζουμε δυσκολίες, αυτές δεν είναι τίποτα μπροστά σε αυτές των προγόνων μας. Αφού εκείνοι μπόρεσαν τόσα πολλά κι εμείς μπορούμε ακόμα περισσότερα, μιας και σήμερα εμείς διαθέτουμε ασύγκριτα περισσότερους πόρους. Ταυτόχρονα με την πολιτιστική κληρονομιά μας μπορούμε να βελτιώσουμε τη ζωή μας, να της δώσουμε εκείνη την ποιότητα που θα διασφαλίσει το μέλλον μας.

Βάση της ευημερίας μας όμως είναι το κράτος. Γι' αυτό και κύριος

στόχος της σύγχρονης στρατηγικής μας, βασικό μέλημα των προσπαθειών μας και κέντρο κάθε σχεδιασμού πρέπει να είναι η αναδιοργάνωση του ελληνικού κράτους. Κάθε ικμάδα του ελληνισμού πρέπει να κατευθυνθεί στην εξυγίανση, την αναδόμηση και την ανάπτυξη των σύγχρονων κρατικών δομών. Άμεσα. Τα χρονικά όρια έχουν πλέον στενέψει και η επιβίωση του ελληνικού κράτους έχει καταστεί επισφαλής τόσο από οικονομική όσο και από διοικητική άποψη. Σε αυτή την προσπάθεια βέβαια δεν μπορούμε να αγνοήσουμε τη γεωπολιτική δυναμική του κοντινού ή μακρινού περιβάλλοντος μας. Ως εκ τούτου οφείλουμε να αποδεχτούμε την αρχαία ιστορική αλήθεια ότι υγιές και ισχυρό κράτος προϋποθέτει υγιή κι ισχυρό εθνικό στρατό. Μισθοφόροι, συμμαχίες, όπλα, σχέσεις ή υποσχέσεις βοηθούν αλλά δεν επαρκούν. Ας διδαχτούμε από την πρόσφατη ιστορία μας και τη δράση του Καποδίστρια και του Βενιζέλου.

Δεν θα είναι υπερβολή κατά τη γνώμη μου αν τους θεωρήσουμε τους μεγαλύτερους στρατηγούς της νεότερης ελληνικής ιστορίας ενάμιλλοι των αρχαίων προγόνων. Αυτό στηρίζεται στο ότι αμφότεροι σχεδίασαν τη θεωρία και ταυτόχρονα την εφάρμοσαν. Ενέπνευσαν το λαό, συγκρούστηκαν με τους αντιπάλους, οδήγησαν το στρατό και έφεραν εις πέρας το σχέδιο τους με κάθε κόστος. Ακόμα κι όταν αμφισβητήθηκαν, λοιδορήθηκαν ή κινδύνεψαν. Ότι είχαν πράξει δηλαδή και μεγάλοι πρόγονοι τους όπως ο Θεμιστοκλής ή ο Περικλής άνδρες πολιτικοί που δικαίως ονομάζονταν στρατηγοί. Όμοια με αυτούς οι Καποδίστριας και Βενιζέλος δημιούργησαν το στρατό τους, χάραξαν τη στρατηγική του και τον οδήγησαν σε νίκες. Νίκες όμως καρποφόρες με χειροπιαστά αποτελέσματα αφού παράλληλα με τον στρατιωτικό σχεδιασμό υπήρξε διπλωματική προετοιμασία και πολιτική υποστήριξη. Αυτός ακριβώς ο ολοκληρωμένος πολιτικός, διπλωματικός και στρατιωτικός σχεδιασμός είναι κατά τη γνώμη μου η πραγματική στρατηγική. Αυτός δε που κάνει το σχεδιασμό και τον εφαρμόζει είναι ο πραγματικός στρατηγός.

Για να υπάρξουν όμως μεγάλοι στρατηγοί, για να γεννηθεί και κυρίως να υλοποιηθεί επιτυχημένη στρατηγική απαιτείται η ύπαρξη εμπνευσμένου λαού. Λαού με ιδανικά και αποφασισμένου να κάνει πράξη τα οράματα του. Τότε ο λαός γεννά ηγέτες και τους εμπνέει που κι αυτοί με τη σειρά τους εμπνέουν κι οδηγούν το λαό. Ανθίζει τότε μια σχέση αλληλοσυμπλήρωσης λαού και ηγέτη που αν και τερ-

ματίζεται κάποτε δίνει όμως καρπούς ιστορικούς με διάρκεια. Όταν μάλιστα η βούληση του λαού ταυτίζεται με τις παρακαταθήκες ενός έθνους σαν των Ελλήνων τότε επιτυγχάνονται θαύματα που επηρεάζουν όχι μόνο την τοπική αλλά και την παγκόσμια ιστορική πορεία._ (δγκ)

Οργάνωση και διοίκηση

Η άρτια οργάνωση και η χρηστή διοίκηση κάθε ανθρώπινης δραστηριότητας έχει θεμελιώδη σημασία για την επιτυχία της. Η οργάνωση αφορά το πριν και η διοίκηση το μετά, με τρόπο όμως διαρκούς αλληλεπίδρασης αφού η διοίκηση συνδέεται άμεσα με την οργάνωση και το αντίστροφο. Παρατηρούμε όμως ότι η πετυχημένη έκβαση μιας ανθρώπινης προσπάθειας, ακόμα κι όταν εμπλέκεται μόνο ένα άτομο, δεν είναι εύκολη υπόθεση. Όταν μάλιστα εμπλέκονται περισσότερα άτομα, η δυσκολία αυξάνει κατακόρυφα. Σε περιπτώσεις δε σύνθετων έργων όπου συμμετέχουν μεγάλοι σχηματισμοί ανθρώπων, απαιτείται η εφαρμογή της τέχνης της οργάνωσης και διοίκησης. Τέχνη σε τέτοιο επίπεδο που αγγίζει τα όρια της επιστήμης.

Σε αυτή την τέχνη ή επιστήμη αν προτιμάτε, εμείς οι Έλληνες υστερούμε έναντι άλλων λαών που την κατέχουν πολύ καλύτερα από εμάς. Αυτός είναι ο λόγος που επιτυγχάνουν σε τομείς που εμείς αποτυγχάνουμε. Είναι δε μια από τις αιτίες που οργανωμένα σύνολα λιγότερο ικανών ανθρώπων υπερτερούν ανοργάνωτων συνόλων προικισμένων ατόμων. Με την παρατήρηση αυτή επίσης γίνεται κατανοητό γιατί πολλοί Έλληνες, αφανείς στην Ελλάδα, διέπρεψαν στο εξωτερικό. Αν όμως κατορθώσουμε να βελτιώσουμε τις οργανωτικές και διοικητικές ικανότητες μας, τότε η πρόοδος μας θα είναι εντυπωσιακή. Ειδικά σήμερα αυτό είναι αναγκαίο αν θέλουμε να ξεφύγουμε από την κρίση. Προέχει όμως να αποδεχτούμε και να κατανοήσουμε ότι ως λαός πάσχουμε στο συγκεκριμένο τομέα.

Το δικαίωμα να πραγματεύομαι το συγκεκριμένο θέμα το απέκτησα από την προσωπική μου εργασιακή εμπειρία, αφού τα χρόνια που σπούδαζα δεν ήταν παρά ένα ελιτίστικο, αποκρουστικά ξύλινο γνωστικό αντικείμενο θεωρητικών επιστημόνων. Σύγχρονη θεωρητική κατάρτιση πάνω στο ζήτημα οργάνωσης και διοίκησης και εύστοχη

πρακτική εφαρμογή αποκόμισα, τύχη αγαθή, από το ξεκίνημα κιόλας της επαγγελματικής μου πορείας ως οικονομολόγος. Τότε κατανόησα και πολλά χρήσιμα, πάνω στο συγκεκριμένο αντικείμενο, διδάγματα που είχα ήδη λάβει από τη συμμετοχή μου στην οικογενειακή επιχείρηση. Διδάγματα χωρίς την επιστημονική θεωρητική φροντίδα αλλά με καταλυτική επίδραση επί του αποτελέσματος της εργασίας. Στη βιοτεχνία μας όπου δούλευα από παιδί είχα ήδη βιώσει εμπειρικά οργάνωση και διοίκηση έργων και εργασιών με τη συμμετοχή πολλών και ετερόκλητων ατόμων, πολλές φορές σε άκρως δυσμενείς συνθήκες. Το ίδιο ισχύει αναλογικά και για άλλες περιστασιακές δουλειές που έκανα ως φοιτητής σε επιχειρήσεις τρίτων. Συνοπτικά, τα μαθήματα που είχα ήδη διδαχτεί πριν ακόμα ολοκληρώσω τις σπουδές μου ήταν τα εξής: 1) είναι απαραίτητη η ύπαρξη ιεραρχίας με διοικητές και διοικούμενους, 2) οι διευθύνοντες πριν διευθύνουν πρέπει να έχουν γνώσεις, εμπειρία και να έχουν διοικηθεί, 3) η ικανότητα κρίνεται από το αποτέλεσμα, 4) ενώ δεν έχουν όλοι οι συντελεστές την ίδια βαρύτητα ο πλέον σημαντικότερος όλων είναι ο παράγων άνθρωπος, 5) η βαρύτητα της δύναμης της ομάδας, 6) η έννοια του αστάθμητου παράγοντα και η αντιμετώπιση του απρόβλεπτου.

Όλα αυτά όμως τα κατανόησα και τα αξιοποίησα συστηματικά αργότερα μόλις άρχισα να εργάζομαι σε μια διεθνή εταιρεία ορκωτών ελεγκτών-λογιστών. Όταν άρχισα, όπως κι όλοι οι συνάδελφοι, να διδασκόμαστε στα πλαίσια του Audit θεωρία και εφαρμογή στην πράξη από μια εξαίρετη επιστήμονα τις έννοιες του Business Approach και του Risk Assessment. Οι ευνοϊκές για εμάς συγκυρίες είχαν φέρει στην χώρα μας τη συνάδελφο ως ελέγκτρια και εκπαιδεύτρια των νέων οργανωτικών και ελεγκτικών μεθόδων της εταιρείας. Η συνάδελφος που ηλικιακά θα μπορούσε να είναι μάνα μας διέθετε ζηλευτή ενεργητικότητα, ήθος, καλλιέργεια και το τάλαντο μετάδοσης της γνώσης. Ως Ελληνίδα της Αυστραλίας συνδύαζε τα ελληνικά προτερήματα με τις δυτικές αρετές. Είχε εκπαιδευτεί στις ΗΠΑ στα πλέον καινοτόμα και πρωτοποριακά για την εποχή συστήματα οργάνωσης, διοίκησης και ελέγχου επιχειρήσεων κάθε είδους. Η γνώση αυτή ήταν τότε, εδώ και είκοσι χρόνια, επαναστατική. Τότε ήταν το αύριο που έρχονταν. Σήμερα είναι μια κοινώς αποδεκτή πραγματικότητα. Δικαίως γιατί δοκιμάστηκαν τα συστήματα αυτά στην πράξη και απέδωσαν. Στην Ελλάδα όμως δεν αξιοποιήθηκαν και χάσαμε 20 ολό-

κληρα χρόνια. Είδαμε τότε να χρεοκοπούν κερδοφόρες επιχειρήσεις, να σταδιοδρομούν σε διοικητικές θέσεις του ιδιωτικού τομέα ανίκανοι επαγγελματίες, να εξαφανίζονται από τον επιχειρηματικό χάρτη ολόκληροι κλάδοι, να εξολοθρεύεται ο βιοτεχνικός ιστός, να βυθίζεται η εθνική παραγωγή, να δημιουργούνται επιχειρήσεις βαμπίρ, να διαλύεται η επαγγελματική εκπαίδευση, να χάνεται πολύτιμο ανθρώπινο κεφάλαιο, να απομειώνεται η εθνική περιουσία, να απαξιώνονται υποδομές, να εκτινάσσεται η ανεργία, να μεγαλώνει το χάσμα ανάπτυξης, να πολλαπλασιάζονται οι στρεβλώσεις. Όλα αυτά εφαρμόζοντας αδικαιολογήτως παρωχημένα συστήματα οργάνωσης και διοίκησης. Η σύγκριση της ελληνικής πραγματικότητας με αυτή χωρών του εξωτερικού ήταν απογοητευτική.

Τι σημαίνει αυτό; Ότι πολλά από τα σημερινά προβλήματα τόσο στον ιδιωτικό όσο και στο δημόσιο τομέα θα είχαν αποφευχθεί αν είχαμε στη χώρα μας σύγχρονη Οργάνωση και Διοίκηση. Γιατί όμως συνέβη αυτό; α) γιατί αντέδρασε ένα ισχυρό επιστημονικό κατεστημένο β) γιατί η χώρα είχε ήδη εθιστεί στο εύκολο χρήμα του χρηματιστηρίου, της αρπαχτής και του βολέματος γ) γιατί κυριαρχούσαν τα αντικίνητρα της οικονομίας (διαφθορά, πολυνομία, γραφειοκρατία) δ) γιατί η οικονομική ζωή μαστίζονταν από οικογενειοκρατικές αντιλήψεις οργάνωσης και διοίκησης ε) γιατί δεν παρουσιάστηκαν ικανοί οικονομικοί ηγέτες ούτε στον ιδιωτικό τομέα ούτε στο δημόσιο στ) γιατί η ελληνική επιχειρηματικότητα αποδείχτηκε κατώτερη των περιστάσεων ζ) γιατί παρήκμασε το επαγγελματικό ήθος και η οικονομική ηθική του τόπου, δηλαδή δεν αναπτύχθηκε σύγχρονος οικονομικός πολιτισμός.

Για καθένα από αυτούς τους λόγους βέβαια όπως και για άλλους ακόμη θα μπορούσαν να γραφτούν πολυσέλιδες αναλύσεις. Οι λόγοι αυτοί είναι γνωστοί στον επιστημονικό κόσμο της χώρας. Όπως είναι γνωστό ότι τα είκοσι αυτά χρόνια υπήρξαν στην Ελλάδα λαμπροί επιστήμονες, πολύτιμα ταλέντα, ενθουσιώδεις επαγγελματίες που όμως δεν αξιοποιήθηκαν. Υπήρξε ένα ανθρώπινο κεφάλαιο που σπαταλήθηκε, παραμελήθηκε ή διέρρευσε στο εξωτερικό. Αντ' αυτού επικράτησαν οσφυοκάμπτες, ιντριγκαδόροι, διαπλεκόμενοι τύποι που καρπώθηκαν υπέρογκες αντιμισθίες σε βάρος της εθνικής παραγωγής. Έτσι, αντί οι Έλληνες να είναι καινοτόμοι στη οργάνωση και πρωτοπόροι στη διοίκηση κατάντησαν ανίκανοι να εφαρμόσουν

έστω μεθόδους έτοιμες, απλές και δοκιμασμένες. Αντί η Ελλάδα να αποτελέσει πρότυπο παραγωγικότητας, κατάντησε αντικείμενο χλεύης. Αντί για ηγέτης κατάντησε ικέτης, εξόριστος του παγκόσμιου επιχειρηματικού χάρτη. Παραδείγματα υπάρχουν αμέτρητα σε κάθε τομέα της οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας.

Το αποτέλεσμα είναι η σημερινή κρίση και τα προβλήματα της που έχουν πλέον διαχυθεί σε ολόκληρη την ελληνική κοινωνία. Η αντιμετώπιση τους προϋποθέτει άμεση δράση. Η επιτυχία όμως κάθε δραστηριότητας προϋποθέτει σύγχρονη οργάνωση και διοίκηση. Αυτό με τη σειρά του προϋποθέτει ανθρώπους έμπειρους, ικανούς, ηθικούς, εργατικούς, ανθρώπους με όραμα και μεράκι. Ανθρώπους που διαθέτουν τα απαραίτητα εφόδια να αξιοποιήσουν τα μοναδικά πλεονεκτήματα των Ελλήνων. Να αξιοποιηθεί επιτέλους το εθνικό ανθρώπινο κεφάλαιο που ενώ μαραζώνει εδώ, στο εξωτερικό θριαμβεύει. Να αξιοποιηθεί σε όλους τους τομείς. Στις επιχειρήσεις, στα νοσοκομεία, στο στρατό, στα υπουργεία. Όσο δεν συμβαίνει αυτό η οικονομία θα καταστρέφεται. Για να αποδώσει όμως η όποια προσπάθεια απαιτείται να είναι προσπάθεια ομαδική, σφαιρικά σχεδιασμένη και αποτελεσματικά διοικούμενη. Αυτό επιτάσσει η σύγχρονη Οργάνωση και Διοίκηση. _ (δγκ)

Η Ελλάς του 20ου αιώνα

Η Ελλάς εξήλθε του αγώνα της για ανεξαρτησία κατεστραμμένη και τα πρώτα εκατό χρόνια της ελευθερίας της αγωνίστηκε για να επουλώσει τις πληγές της και να αναστήσει τα παιδιά της. Στις αρχές του 20ου αιώνα όμως είχε απελευθερωθεί λιγότερο από το μισό της σημερινής χώρας. Οι Έλληνες τον αιώνα αυτό συνέχισαν την ολοκλήρωση της ελευθερίας τους δίνοντας παράλληλα το παρόν στον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο τασσόμενη στο πλευρό των φιλελεύθερων δυνάμεων. Του διπλού αυτού αγώνα κατά το πρώτο μισό του 20ου αιώνα η Ελλάς βρέθηκε το 1922 πλήρως κατεστραμμένη. Πριν επουλώσει πλήρως τις νέες πληγές της εφόρμησε σύσσωμη στον τιτάνιο αγώνα του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου σηκώνοντας το λάβαρο της ελευθερίας των λαών. Ο πόλεμος στην Ελλάδα έληξε αργότερα από την υπόλοιπη Ευρώπη, το 1949, όταν και πάλι εξήλθε του αγώνα για ελευθερία κατεστραμμένη. Το δεύτερο μισό του 20ου

αιώνα η Ελλάς αφοσιώθηκε στην ανάπτυξη και την ευημερία της. Τα κατάφερε αλλά όχι ολοκληρωμένα. Έφτιαξε τα ερείπια της, αναπτύχθηκε οικονομικά, εξαφάνισε την πείνα του λαού της, ξανάχτισε τα σχολεία της αλλά υστέρησε σε πολιτική και πολιτισμική ανάπτυξη. Λόγοι επιβίωσης την κράτησαν δέσμια μιας πολιτικής που της εξασφάλισαν μεν ανάπτυξη, αλλά όχι αντάξια αυτής που ο ελληνικός πολιτισμός μπορεί να αποδώσει.

Ολόκληρος ο 20ος αιώνας διήλθε με τους Έλληνες ασχολούμενους με την εξασφάλιση της ελευθερίας τους και την επιβίωση τους αναγκάζοντας τους μισούς σχεδόν Έλληνες να ξενιτευτούν σε διάφορα μέρη του πλανήτη μας. Παρ' όλα αυτά προσέφεραν σημαντικά εκ νέου στον πανανθρώπινο πολιτισμό. Ενδεικτικά αναφέρονται ο ιατρός Παπανικολάου (που ανακάλυψε το τεστ Παπ), ο μαθηματικός Καραθεοδωρής (που καθοδήγησε μαθηματικά τον Αϊνσαταϊν), οι νομπελίστες Σεφέρης και Ελύτης αλλά και αναρίθμητοι επιστήμονες όλων των πεδίων που εξακολουθούν να εργάζονται και να συνεισφέρουν στην εξέλιξη της ανθρωπότητας. Όμως η συνεισφορά των Ελλήνων θα μπορούσε να είναι ασύγκριτα μεγαλύτερη αν έχοντας εξασφαλισμένη ελευθερία και ευημερία αφοσιώνονταν πληρέστερα σε έργα ειρηνικά.

Οι συνθήκες αυτές που έλειψαν τον περασμένο αιώνα, υπάρχουν σήμερα. Παρά τις οικονομικές δυσκολίες του Ελληνικού κράτους στο ξεκίνημα του 21ου αιώνα οι Έλληνες βρίσκονται σήμερα στην πλεονεκτικότερη θέση των τελευταίων αιώνων. Βέβαια όπως σε όλους τους λαούς έτσι και στους Έλληνες ενυπάρχουν δυο αντίρροπες τάσεις: ο φιλελευθερισμός κι ο δεσποτισμός. Αυτή η πραγματικότητα που διέπει την παγκόσμια γεωπολιτική σκηνή από την αρχαιότητα των περσικών πολέμων ή του πελοποννησιακού πολέμου μέχρι σήμερα, καθορίζει και το σημερινό πολιτικό τοπίο. Οι Έλληνες όμως , αντιστρόφως ανάλογα με το πλήθος τους, έπαιξαν πολλές φορές πρωταγωνιστικό ρόλο στην παγκόσμια διαμάχη των ελευθέρων κοινωνιών με τον απολυταρχισμό παίρνοντας τις περισσότερες φορές το μέρος των φιλελεύθερων λαών. Το ειδικό βάρος των Ελλήνων άλλαξε πολλές φορές τη ροή της παγκόσμιας ιστορίας εμποδίζοντας το δεσποτισμό να κυριαρχήσει.

Στη σύγχρονη ιστορία της η Ελλάς υπήρξε πιστή σύμμαχος της Αγγλίας και της Γαλλίας συμπαραστάτης σε κάθε αγώνα για ελευθερία.

Πιστή σύμμαχος τα τελευταία χρόνια και των ΗΠΑ όπως ήταν παλιότερα και της Ρωσίας μέχρι που εκείνη στράφηκε εναντίον των Ελλήνων και της φιλελεύθερης παράταξης υποστηρίζοντας τους εχθρούς της. Η Γερμανία, η Ιταλία, η Βουλγαρία, η Τουρκία, η Αλβανία επιτέθηκαν στην Ελλάδα με σκοπό να την καταστρέψουν αλλά απέτυχαν. Ενώ όμως οι χώρες αυτές ηττήθηκαν στα πολεμικά πεδία από τους Έλληνες, τον καιρό της ειρήνης αντιμετωπίστηκαν εγκάρδια από τους Έλληνες. Χωρίς μνησικακία, παρά τη δική τους φτώχια προσπάθησαν, ιδίως τα τελευταία χρόνια να τους συνδράμουν στη δική τους προσπάθεια για πρόοδο. Απέδειξαν οι Έλληνες ότι ο ελληνικός πολιτισμός είναι υπέρ της ειρηνικής συνύπαρξης των λαών και της κοινής προσπάθειας για ευημερία.

Οι λαοί του κόσμου λοιπόν οφείλουν να αναρωτηθούν αν ο ελληνικός πολιτισμός είναι ωφέλιμος για την ανθρωπότητα, τότε οφείλουν να τον στηρίζουν. Όταν η Ελλάς ευημερεί, τότε ο ελληνικός πολιτισμός αναπτύσσεται κι ανεξάρτητα από τα διαφορετικά έθνη ο ανθρώπινος πολιτισμός είναι κοινός. Ο αληθινός πολιτισμός όμως σέβεται και προασπίζει τη διαφορετικότητα των εθνών όπως ακριβώς και τη διαφορετικότητα των ατόμων. Αν αυτό λοιπόν είναι προς το συμφέρον των ανθρώπων τότε είναι χρέος όλων μας να το επιδιώξουμε. Πρώτιστα όμως είναι χρέος όλων των Ελλήνων. Εντός και εκτός Ελλάδας, αφού ο πληθυσμός των Ελλήνων της διασποράς ισούται περίπου με αυτόν εντός του ελληνικού κράτους. Οφείλουμε όλοι μας να αναπτύξουμε εκ νέου τον ελληνικό πολιτισμό. Τον νέο ελληνικό πολιτισμό. Ο πολιτισμός της ανθρωπότητας οφείλει να κάνει άμεσα άλματα προόδου και όπως οι Έλληνες υπήρξαν πρόμαχοι της ελευθερίας, έτσι οφείλουν στην εποχή μας να γίνουν πρόμαχοι του πολιτισμού. _ (δγκ)

Το ελληνικό οικονομικό πρόβλημα

Το πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας είναι πρόβλημα πολυπαραγοντικό. Η λύση του επομένως προϋποθέτει ολοκληρωμένη κατανόηση της φύσης του προβλήματος.

Βασικό χαρακτηριστικό του είναι ότι το οικονομικό πρόβλημα των Ελλήνων είναι και πρόβλημα πολιτικό. Αφορά δηλαδή την ελληνική

πολιτεία, δηλαδή το κράτος των Ελλήνων. Συνεπώς ένα προβληματικό κράτος δεν μπορεί να δώσει λύσεις σε ένα οικονομικό πρόβλημα.

Επίσης είναι και πρόβλημα κοινωνικό. Η κοινωνική δομή και συνοχή, οι κοινωνικές αντιλήψεις και συμπεριφορές, επηρεάζονται αλλά και επηρεάζουν την οικονομική λειτουργία του κοινωνικού συνόλου. Σχέση αμφίδρομη που είναι απαραίτητο να λαμβάνεται υπόψη στον οικονομικό σχεδιασμό.

Το ελληνικό οικονομικό πρόβλημα είναι και πρόβλημα κατεξοχήν διπλωματικό. Η λειτουργία της ελληνικής οικονομίας εντάσσεται στη διεθνή γεωπολιτική σκηνή αναπόσπαστα συνδεδεμένο με την ύπαρξη του ελληνικού κράτους. Οπότε ο οικονομικός σχεδιασμός οφείλει να λαμβάνει υπόψη το διεθνές περιβάλλον.

Το ελληνικό οικονομικό πρόβλημα λοιπόν είναι ταυτόχρονα και πρόβλημα πολιτικό, κοινωνικό και διπλωματικό. Ο οικονομικός σχεδιασμός είναι ταυτόχρονα και πολιτικο-κοινωνικο-διπλωματικός σχεδιασμός. Το γεγονός ότι αυτή η συνθήκη δεν πληρείται εξηγεί και την αποτυχία των οικονομικών μέτρων.

Βέβαια η εξεύρεση λύσης προϋποθέτει συνεργασία των οικονομολόγων με ολόκληρο σχεδόν το διαθέσιμο επιστημονικό δυναμικό. Για παράδειγμα: πως μπορεί να σχεδιαστεί οικονομική αποκέντρωση χωρίς κάλυψη ιατρικής φροντίδας; πως μπορεί να υλοποιηθεί ένα οικονομικό μέτρο από πολιτικούς μακράν της κοινωνικής πραγματικότητας; πως μπορεί να μελετηθεί επαρκώς μια οικονομική συνθήκη από ανθρώπους που αγνοούν την ιστορία; πως μπορεί να στηριχθεί μια οικονομική πρόταση χωρίς διπλωματική στήριξη; Αυτά είναι ελάχιστα μόνο ερωτήματα μια μακράς αλυσίδας θεμάτων που αφορούν τον οικονομικό σχεδιασμό. Θέματα που πρέπει ενιαία να ιεραρχούνται, να καθίστανται μετρήσιμα και να αξιολογούνται.

Συμπέρασμα; Με ανίκανο πολιτικό κόσμο, με ξεχαρβαλωμένη κοινωνική συνοχή και ανύπαρκτη διπλωματική ισχύ είναι αδύνατον να επιλυθεί το οικονομικό πρόβλημα των Ελλήνων. Απεναντίας θα συνεχίσει να επιδεινώνεται. Οπότε προκύπτει το ερώτημα: φυγή, μοιρολατρία ή δράση; _ (δγκ)

Η κατάρρευση του καπιταλισμού

Η δύναμη των λέξεων, δύναμη βγαλμένη απ' τη συνήθεια, μας εμποδίζει κάποιες φορές να κατανοήσουμε την πραγματικότητα. Ίσως λοιπόν ο συνδυασμός των λέξεων κατάρρευση και καπιταλισμός να ξενίζει κάποιους. Όμως είναι πλέον προφανές ότι η παγκόσμια οικονομία πάσχει. Άρα είναι λογικό να υποθέσουμε ότι αξίζει τουλάχιστον να διερευνηθεί το παγκόσμια εφαρμοζόμενο οικονομικό σύστημα του καπιταλισμού. Όταν μάλιστα μετά την κατάρρευση του κομμουνιστικού οικονομικού συστήματος εδώ και δεκαετίες ο καπιταλισμός μονοπωλεί την οικονομική οργάνωση των κρατών. Πέρα από ιδεολογικές προσεγγίσεις και αναφορές, ένα εφαρμοζόμενο οικονομικό σύστημα είναι εξ' ορισμού και κοινωνικό σύστημα αφού εκ των πραγμάτων καθορίζει την οργάνωση και δομή των κοινωνικών συνόλων. Στόχος του δε η εξασφάλιση όχι απλά του ζην αλλά και του ευ ζην. Όταν ο στόχος για το ευ ζην δεν επιτυγχάνεται το σύστημα κλονίζεται, είναι σε κρίση. Όταν μάλιστα δεν επιτυγχάνεται ούτε ο στόχος για το ζην, το σύστημα καταρρέει.

Οι φάσεις κρίσης ή κατάρρευσης βέβαια είναι λογικό να διαφέρουν μεταξύ διαφορετικών οικονομικών συστημάτων όταν διαφέρουν τα ιστορικά χαρακτηριστικά τους. Για παράδειγμα καπιταλισμός και κομμουνισμός διαφέρουν τόσο ως προς το χρόνο εφαρμογής τους όσο και ως προς τις συνθήκες υιοθέτησης τους. Ο κομμουνισμός βίαια εφαρμόστηκε και βίαια κατέρρευσε, ενώ διήρκεσε πολύ λιγότερο. Εφαρμόστηκε δε πάντα παράλληλα, σε παγκόσμιο επίπεδο, με τον καπιταλισμό και ουδέποτε μονοπώλησε. Αν όμως θέλουμε να μελετήσουμε το καπιταλιστικό σύστημα στη σύγχρονη εποχή για να εξάγουμε πετυχημένα συμπεράσματα οφείλουμε να μελετήσουμε τις φάσεις κρίσης και κατάρρευσης του κομμουνιστικού συστήματος. Αυτό γιατί αφενός η μακροχρόνια συμπόρευση επηρέασε την εξέλιξη των εγγενών χαρακτηριστικών του καπιταλισμού και αφετέρου γιατί η κατάρρευση του κομμουνισμού διαμόρφωσε τη σημερινή ανθρωπογεωγραφία. Πέραν όμως από την αδιαμφισβήτητη βαρύτητα του φωτίζει μέρος μόνο τη σημερινής κατάστασης του παγκόσμιου τρόπου οικονομικής οργάνωσης.

Σήμερα οι ανθρώπινες κοινωνίες είναι οργανωμένες με βάση το καπιταλιστικό οικονομικό σύστημα. Το ότι η παγκόσμια οικονομία είναι

σε κρίση υποδηλώνει ότι και το εφαρμοζόμενο οικονομικό σύστημα είναι σε φάση κρίσης. Το ερώτημα που προκύπτει είναι το γιατί. Γιατί υπάρχει κρίση. Αν το ερώτημα αυτό απαντηθεί σωστά, σωστά θα αντιμετωπιστεί και η κρίση. Οπότε θα ακολουθήσει φάση ανάπτυξης και όχι φάση κατάρρευσης.

Στο μέτρο που ο καπιταλισμός είναι ανθρώπινο δημιούργημα αντιμετωπίζει εξ ορισμού λόγω της πεπερασμένης ανθρώπινης φύσης το ενδεχόμενο της κατάρρευσης. Ισχυρισμοί περί του αντιθέτου είναι έωλοι. Ευθύνη λοιπόν της οικονομικής επιστήμης είναι να μελετήσει τη σημερινή κατάσταση και να αποφανθεί. Βέβαια όπως όλες οι επιστήμες αντιμετωπίζει προβλήματα δυσεπίλυτα. Οφείλει να μην θεωρεί όμως κανένα πρόβλημα άλυτο. Όπως η φυσική επιστήμη αδυνατεί να προβλέψει την εκδήλωση ενός σεισμού ενώ ξέρει από παρατήρηση ότι θα συμβεί, έτσι και η οικονομική ενώ αναμένει την πρόκληση ενός φαινομένου αδυνατεί να προβλέψει το χρόνο ή τον τρόπο εκδήλωσης. Πολλές φορές βέβαια τόσο τα φυσικά όσο και τα κοινωνικά φαινόμενα εκπλήσσουν τους επιστήμονες. Όμως τι επιβάλλει το επιστημονικό καθήκον; Σιωπή χάριν αποσόβησης πανικού ή ενημέρωση και προετοιμασία; Η επιλογή καθορίζεται από τη γνώμη του κάθε επιστήμονα, την εκτίμηση της κατάστασης και το πνευματικό του υπόβαθρο. Προσωπικά πρεσβεύω ότι η γνώση επιβάλλεται ακόμη κι αν βλάπτει ενδεχομένως το προσωπικό γόητρο. Ο φόβος δηλαδή ενός φυσικού επιστήμονα μήπως εκτεθεί αν αποτύχει στην πρόβλεψη ενός σεισμού πρέπει να υποκύπτει στο ενδεχόμενο συλλογικό όφελος. Οφείλει δε να πρωτοστατεί στην ενίσχυση των κτιρίων, την εκπαίδευση του κόσμου, τη βελτίωση του εξοπλισμού, των κρατικών υποδομών και να μην σταματά να βελτιώνει την επιστήμη του. Το ίδιο ακριβώς ισχύει και για την οικονομική επιστήμη. Το να κρύβουν οι επιστήμονες το πρόβλημα κάτω από το χαλί δεν βοηθά αλλά επιδεινώνει.

Εκεί ακριβώς εντοπίζεται κατά τη γνώμη μου και ένα από τα χαρακτηριστικά της σημερινής κρίσης. Οι οικονομολόγοι δεν στάθηκαν στο ύψος των περιστάσεων. Δεν προπορεύθηκαν, δεν εκτέθηκαν, δεν προετοίμασαν την κοινωνία. Δεν υπηρέτησαν επαρκώς την επιστήμη τους. Σε τυχόν ενστάσεις αντιπαραβάλλεται το επιχείρημα ότι η επιστημονική επάρκεια κρίνεται εκ του αποτελέσματος κι όχι από την πρόθεση. Η ιατρική επιστημονική κοινότητα για παράδειγμα οφείλει

να προλαμβάνει επιδημίες, να προειδοποιεί, να προτείνει λύσεις εγκαίρως, να πιέζει, να ενημερώνει, να πρωτοστατεί πριν το κακό πάρει καταστροφικές διαστάσεις. Το ίδιο ισχύει και για τους οικονομολόγους. Το οφείλουν στην επιστήμη τους και στην κοινωνία. Σήμερα λοιπόν είναι από όλους αντιληπτό ότι υπάρχει μια παγκόσμια οικονομική κρίση. Πόσο επικίνδυνη είναι; Αυτό το ερώτημα οφείλει να μελετήσει η παγκόσμια οικονομική κοινότητα. Οφείλει να διερευνήσει τα χαρακτηριστικά της σημερινής κατάστασης, να αξιολογήσει τους κινδύνους και να προτείνει λύσεις.

Η σημερινή μορφή του καπιταλισμού εξελίχθηκε βαθμιαία τους τελευταίους τρεις αιώνες. Κέντρο του παραμένει η έννοια του κεφαλαίου ως πυρήνας της οικονομικής οργάνωσης. Στον καπιταλισμό όλες οι οικονομικές έννοιες κεφαλαιοποιούνται και ως κεφαλαιοποιημένες λαμβάνουν την οργανωτική τους θέση. Στον κομμουνισμό αντίστοιχα πυρήνας του συστήματος ήταν η διοίκηση και στο φεουδαρχισμό τα φέουδα. Επειδή δε ένα οικονομικό σύστημα είναι εκ φύσεως και κοινωνικό σύστημα, αναλόγως επηρεάζεται και η κοινωνική δομή. Συνεπώς στο φεουδαρχικό σύστημα δύναμη έχει κάποιος που έχει φέουδο, στο κομμουνιστικό σύστημα κάποιος που έχει διοικητική θέση και στο καπιταλιστικό σύστημα κάποιος που έχει κεφάλαιο. Εξ ορισμού όμως τα φέουδα ή οι θέσεις εξουσίας δεν μπορούν να διαχυθούν στα μέλη της κοινωνίας με αποτέλεσμα να μην επιτυγχάνεται ο στόχος του ευ ζην για τους πολλούς. Αυτό με τη σειρά του οδηγεί στην αδυναμία επίτευξης ακόμα και του στόχου του ζην με αποτέλεσμα την κατάρρευση αυτών των συστημάτων.

Ο καπιταλισμός όμως πλεονεκτεί γιατί η κινητήριος δύναμη αυτού του οικονομικού συστήματος, το κεφάλαιο, έχει δυνατότητα διαμοιρασμού του σε ευρύτερα κοινωνικά στρώματα. Πιο σωστά όσο μεγαλύτερη είναι η διάχυση του κεφαλαίου στην κοινωνία τόσο περισσότερο αυτή ευημερεί. Βέβαια με το χρόνο εξελίχθηκε η μορφή του πρωτεύοντος κεφαλαίου. Άλλαξε δηλαδή το είδος του κεφαλαίου που κινεί την οικονομία, γύρω από το οποίο δομείται η οικονομική οργάνωση. Αρχικά ήταν η γη όταν ο καπιταλισμός αντικατέστησε το φεουδαρχικό οικονομικό σύστημα, μετά ήταν οι μηχανές και σήμερα είναι το χρήμα. Έτσι ενώ παλιότερα κεφαλαιούχοι θεωρούνταν οι κάτοχοι γης ή οι βιομήχανοι, η έννοια του κεφαλαιούχου στην εποχή μας έχει ταυτιστεί με τον κάτοχο χρήματος.

Η κυριαρχία του χρήματος ως ηγέτιδα μορφή κεφαλαίου είναι μια από τις βασικές αιτίες της σημερινής κρίσης. Γιατί είναι στη φύση του χρήματος να είναι ρευστό. Αυτό το χαρακτηριστικό του που το κατέστησε κυρίαρχη δύναμη είναι και η αχίλλειος πτέρνα του. Είναι γεγονός ότι το χρήμα επέτρεψε τη διάχυση της ευημερίας σε πρωτόγνωρα επίπεδα. Χωρίς τη διάδοση του χρήματος δεν θα είχαμε τη θεαματική βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και την ιστορική κοινωνική εξέλιξη των τελευταίων δεκαετιών. Καθώς το χρήμα ως ρευστό δύσκολα ελέγχεται, εύκολα συσσωρεύεται. Όταν όμως το χρήμα συσσωρευτεί αλλάζει συμπεριφορά. Όπως όταν το νερό γίνει πάγος αντί να ευεργετεί καταστρέφει. Παρατηρούμε λοιπόν στην εποχή μας, μετά από δεκαετίες διάχυσης του, ταχεία συσσώρευση του. Σήμερα το χρήμα, ως κυρίαρχη μορφή κεφαλαίου λιμνάζει σε ολοένα λιγότερους, ενώ οι πολλοί συνεχώς δυσκολεύονται να το αποκτήσουν. Συνεπώς ο στόχος του ευ ζην απομακρύνεται για το πολλούς ενώ ο φόβος για την εξασφάλιση του ζην διαρκώς μεγαλώνει. Επιπρόσθετα η φύση του χρήματος προκάλεσε ανισοβαρή υλική ευημερία σε βάρος της πνευματικής ανάπτυξης και της εξέλιξης του ανθρωπίνου πολιτισμού.

Εδώ εντοπίζεται μια εξίσου βασική αιτία της σημερινής κρίσης που δεν είναι μόνο οικονομική αλλά εξίσου κρίση κοινωνική, ηθική και πολιτισμική. Η δύναμη του χρήματος στηρίζεται στην κοινή παραδοχή της αξίας του. Συμφωνούμε από κοινού και συναποδεχόμαστε ότι ένα νόμισμα έχει αξία. Αν πούμε το αντίθετο η αξία του εξανεμίζεται. Αυτή η χρόνια πρακτική όσο χρήσιμη κι αν έχει αποδειχτεί δεν παύει να είναι μια ψευδαίσθηση. Αν για παράδειγμα κάποιος πουλήσει λάδι, στην ουσία ανταλλάσσει τρόφιμο με αέρα. Με ευτελή χαρτιά που έχουν αξία στο βαθμό που τον διευκολύνουν να αποκτήσει κάτι, για παράδειγμα παπούτσια, που χωρίς αυτό το μέσο, το χρήμα, δεν θα μπορούσε. Αν όμως αντί να χρησιμοποιήσει αυτά τα χαρτάκια τα κρατήσει νομίζοντας ότι πάντα θα έχουν αξία, τότε βιώνει μια ψευδαίσθηση. Στην πραγματικότητα αντιμετωπίζει τον κίνδυνο αντί να κατέχει χρήμα με αξία να μείνει κάποια στιγμή με άχρηστα χαρτάκια. Ότι ακριβώς ισχύει για τα άτομα ισχύει και για τις κοινωνίες, τα κράτη και τον κόσμο ολόκληρο. Το χρήμα είναι ένα μέσον διευκόλυνσης της οικονομίας και εξυπηρετεί το σκοπό του όταν κινείται, όταν είναι πραγματικά ρευστό. Αν το χρήμα αντί να ρέει λιμνάζει αντιμετωπίζει

τον κίνδυνο να σαπίσει. Αυτή η ψευδαίσθηση, που γεννήθηκε από την κεφαλαιοποίηση του χρήματος, προκάλεσε αλυσιδωτά την πλέον επικίνδυνη ψευδαίσθηση της υλικής ευμάρειας. Το ότι σήμερα ο άνθρωπος έχει να ντυθεί και να φάει δεν είναι αυτόχρημα εγγύηση για το ότι και αύριο θα έχει να ντυθεί και να φάει. Η ολοκληρωμένη κατανόηση όμως του φυσικού μας κόσμου προϋποθέτει πνευματικότητα, ηθική ολοκλήρωση και πολιτισμική καλλιέργεια.

Τόσο τα άτομα όσο και οι κοινωνίες οφείλουν να κατανοούν τον πεπερασμένο φυσικό μας κόσμο με τους μη ανεξάντλητους πόρους. Οφείλουν να αποδέχονται την κυκλική υπόσταση των οικονομικών και κοινωνικών φαινομένων που στην εποχή μας έχουν ομογενοποιηθεί σε παγκόσμιο επίπεδο. Άτομα και κοινωνίες οφείλουν να σκέφτονται το διπλανό τους. Δεν δικαιούνται να αγνοούν την ασύμμετρη συσσσώρευση του κεφαλαίου. Το πρόβλημα του γείτονα όσο μακρινό κι αν φαντάζει θα γίνει κάποια στιγμή και δικό μας πρόβλημα. Τα πλούσια άτομα οφείλουν να συμμερίζονται τα φτωχά και οι πλούσιες χώρες οφείλουν να συνδράμουν τις φτωχές. Απαιτείται λοιπόν η συνδρομή όλων των κοινωνικών δυνάμεων. Αυτό βέβαια προϋποθέτει την ύπαρξη ηθικής. Ηθική που καλλιεργεί πρακτικά ωφέλιμη αρετή. Αυτή η παραδοχή αποτελεί κατεύθυνση για την αναζήτηση λύσης στο σημερινό πρόβλημα.

Η επιτυχημένη προσέγγιση προτάσεων αντιμετώπισης της σημερινής κρίσης προϋποθέτει όμως ολοκληρωμένη αντίληψη της φύσης του προβλήματος. Η σημερινή κρίση δεν είναι μόνο οικονομική και καθώς ξεπέρασε πλέον τη δεκαετία δεν είναι ούτε αποτέλεσμα μόνο της κυκλικότητας της καπιταλιστικής οικονομίας. Δεν είναι καν κρίση οφειλόμενη σε ενδεχόμενη νέα μετάλλαξη του κεφαλαίου. Υπάρχει βέβαια το ενδεχόμενο να βιώνουμε μια ακόμα εναλλαγή της μορφής του πρωτεύοντος κεφαλαίου. Να υποκαθίσταται δηλαδή το χρήμα από κάτι άλλο. Είναι γεγονός ότι παρατηρήθηκαν τέτοιες δραστηριότητες. Μια από αυτές ήταν η προσπάθεια κεφαλαιοποίησης της γνώσης, το λεγόμενο ανθρώπινο κεφάλαιο. Δεν απέκτησε όμως λειτουργικότητα αφού απέτυχε να γίνει μετρίσιμο. Μια εξίσου σημαντική ήταν η κεφαλαιοποίηση της πληροφορίας, αλλά έγινε μετρίσιμη με νομισματικές μεθόδους οπότε μειονεκτεί εξ ορισμού έναντι του πλέον ευέλικτου χρήματος. Η κρίση όμως συνεχίζεται εξαπλούμενη με τον καπιταλιστικό χαρακτήρα του χρήματος να ισχυροποιείται. Ταυτόχρο-

να η ομογενοποίηση των χαρακτηριστικών οικονομικής οργάνωσης και λειτουργίας ανά την υφήλιο έχει πάρει ιστορικές διαστάσεις. Είναι πρωτόγνωρη η σύνδεση και αλληλεξάρτηση των τοπικών οικονομιών με παγκόσμιο τρόπο. Αυτό καθιστά ανέλπιδες τις κινήσεις απομονωτισμού και αμφίβολες πολεμικές πρακτικές. Σε έναν ενδεχόμενο οικονομικό παγκόσμιο πόλεμο για παράδειγμα είναι πιθανόν να καταστρέφονταν όλες οι οικονομίες με τρόπο παρόμοιο ενός πυρηνικού ολοκαυτώματος.

Η κρίση όμως σοβεί. Τι μέλλει γενέσθαι;

Οι προσπάθειες αντιμετώπισης της κατάστασης από τις ισχυρότερες οικονομίες παρατηρούμε ότι έχουν δυο κύρια χαρακτηριστικά. Φέρνουν πρόσκαιρα τοπικά αποτελέσματα και χρησιμοποιούν μη καπιταλιστικές οικονομικές μεθόδους. Επιπρόσθετα δεν ανακόπτεται η παγιοποίηση των χρηματικών κεφαλαίων. Παρατηρείται αδυναμία ανακατεύθυνσης των χρηματικών ροών στην παραγωγή με φυσικό τρόπο.

Πρακτικά λοιπόν η παγκόσμια οικονομική κρίση εκδηλώνεται ως εξής: στις ανεπτυγμένες χώρες η πλειοψηφία των ατόμων με δυσκολία καλύπτει τις βασικές ανάγκες και αδυνατεί να καλύψει ανάγκες ευζωΐας, ενώ στις υπό ανάπτυξη ή υπανάπτυκτες χώρες η πλειοψηφία των ατόμων αδυνατεί ακόμα και για την κάλυψη των βασικών αναγκών. Η επιδείνωση αυτών των χαρακτηριστικών πλέον της δεκαετίας δηλώνει αδυναμία του υπάρχοντος οικονομικού συστήματος και πιθανότητα να έχουμε ήδη εισέλθει σε φάση κατάρρευσης του. Αν δεν βρεθούν αποτελεσματικές λύσεις αναστροφής του προβλήματος η κατάρρευση του συστήματος είναι αναπόδραστη. Αυτό δείχνει το φαινόμενο της οικονομικής ταλάντωσης που προκαλείται από τις προσπάθειες αναθέρμανσης της οικονομικής δραστηριότητας των εθνικών οικονομιών. Φαινόμενο που έχει λάβει χαρακτηριστικά συντονισμού.

Η δυνατότητα βέβαια εξυγίανσης του καπιταλιστικού οικονομικού συστήματος συναρτάται της εκτίμησης περί κατάρρευσης του ή όχι. Η παρατήρηση πάντως των συγκεκριμένων χαρακτηριστικών που αναλύθηκαν παραπάνω δείχνει ότι βρισκόμαστε σε φάση κατάρρευσης του καπιταλισμού. Η συγκέντρωση του κεφαλαιοποιημένου χρήματος είναι τέτοια που καθίσταται μη αναστρέψιμη. Η λογική εξέλιξη

της κρίσης είναι τέτοια που το σοκ της κατάρρευσης είτε θα οδηγήσει σε επιστροφή σε φεουδαρχικό σύστημα οικονομικής οργάνωσης είτε σε γένεση ενός νέου συστήματος. Όσοι όμως αποστρέφονται την ελιτίστικη φύση της φεουδαρχίας και εκτιμούν τον κίνδυνο ενός παγκόσμιου οικονομικού σοκ οφείλουν να αναζητήσουν εναλλακτική λύση.

Η προφανής λύση αντιμετώπισης της σημερινής οικονομικής κρίσης είναι η έγκαιρη ανάπτυξη και υιοθέτηση ενός νέου οικονομικού συστήματος. Ενός νέου συστήματος που θα αντικαταστήσει ομαλά το καταρρέον καπιταλιστικό σύστημα βελτιώνοντας τις αδυναμίες του και προτείνοντας στερεότερες λύσεις στις ανθρώπινες ανάγκες. Μια πρόταση προς διερεύνηση είναι να αποτελέσει πυρήνα του νέου συστήματος η εργασία. Ως μέγεθος δυνητικά μετρίσιμο η σωματική και πνευματική εργασία, αλληλένδετα δισυπόστατη, μπορεί να αποτελέσει την κινητήριο δύναμη της οικονομικής οργάνωσης. Αυτός ο σχεδιασμός βέβαια προϋποθέτει συστράτευση των επιστημών και έγερση του ανθρωπίνου πνεύματος. Το νέο οικονομικό σύστημα οφείλει ταυτόχρονα με τις βιοτικές ανάγκες να προάγει και τον ανθρώπινο πολιτισμό. Η Ελλάς ως διαχρονική πνευματική και πολιτισμική δύναμη της ανθρωπότητας μπορεί και οφείλει να πρωτοστατήσει σε αυτή την προσπάθεια.

Όσο κι αν η επίλυση του οικονομικού προβλήματος της ανθρωπότητας μοιάζει με την επίλυση του μαθηματικού προβλήματος τετραγωνισμού του κύκλου, όσο κι αν δείχνεται ανεπίλυτο πρόβλημα, η ενασχόληση των ανθρώπων μαζί του μπορεί να οδηγήσει σε θεαματική πρόοδο των επιστημών και συνεπακόλουθα σε πρακτική βελτίωση του ζην και προσέγγιση του ευ ζην._ (δγκ)

Μωραίνει Κύριος

Κοιτάζει σήμερα κανείς τριγύρω του και βλέπει ανθρώπους με βλέμμα θολωμένο. Με θολή ψυχή άρα αφού τα μάτια είναι ο καθρέπτης της ψυχής. Λίγοι οι άνθρωποι που πασχίζουν με τη λογική και με το λόγο να επικοινωνήσουν. Οι άλλοι οι πολλοί μιλάνε με τις εικόνες. Ζούνε ήδη σε κόσμο εικονικό.

Μωραίνει Κύριος ον βούλεται απολέσαι. Βαθιά, πολύ βαθιά η ρίζα

της λαϊκής σοφίας. Στα χρόνια της Αντιγόνης του Σοφοκλή (Το κακόν δοκείν ποτ' εσθλόν τωδ' έμμεν' ότω φρένας θεός άγει προς άτταν). Κάνει ο Θεός το κακό να φαίνεται καλό σ' αυτόν που οδηγείται στην ΑΤΗ, στη μωρία των ψευδαισθήσεων.

Πάσχιζαν αιώνες οι αρχαίοι ποιητές μας κι οι σοφοί μας όλοι να μας δώσουν να καταλάβουμε την αλήθεια. Ήρθε κι ο Θεάνθρωπος αυτοπροσώπως να μας διδάξει, μεταξύ άλλων και για τις μωρές παρθένες. Όμως όποιος αρνείται την αλήθεια που καταλήγει; Ξαναμωραίνεται. Τότε επέρχεται η ώρα της απωλείας. Πρώτα απ' όλα χάνει το μυαλό του, τότε έρχεται η άτις. Τι είναι η άτις; Το έχουμε ως μωρός λαός ξεχάσει και φοβάμαι ότι φτάνει η ώρα να το ξαναθυμηθούμε. Μετά την Ύβρη, η Άτις. Θεότητα συμβολική των ψευδαισθήσεων, του θολωμένου μυαλού και της καταστροφής. Τιμωρία θεϊκή; ΟΧΙ! Συνέπεια ανθρώπινων πράξεων και μάλιστα πράξεων ή παραλήψεων που συνιστούν Ύβρη.

Τα πλήθη σήμερα δεν βλέπουν το είναι αλλά το φαίνεσθαι. Είναι σε τέτοιο βαθμό η μωρία τους που αρκεί ένα φτηνό φίλτρο να φτιασιδώσει την εικόνα τους στο κινητό για να νιώσουν ευτυχισμένοι. Είναι τόσο μωροί που αντί να πιστέψουν αυτό που βλέπουν τα μάτια τους, πιστεύουν μέχρι λατρείας αυτό που δείχνει η τηλεόραση. Είναι πλέον ΑΡΝΗΤΕΣ της πραγματικότητας και ΛΑΤΡΕΙΣ της εικονικότητας. Είναι ως την ύστατη ώρα ΕΙΚΟΝΟΛΑΤΡΕΣ.

Συγκινούνται μέχρι λυγμών σε δράματα εικονικά της τηλεόρασης, ενώ προσπερνούν παγερά ζωντανές δυστυχίες του πραγματικού τους κόσμου. Αδιαφορούν γι' αυτούς που πεθαίνουν σήμερα δίπλα τους και κλαίνε γι' αυτούς που ίσως πεθάνουν αύριο μακριά τους. Μπορεί να ασελγούν σε ένα βρέφος δίπλα τους και να το αγνοήσουν. Δεν μπορούν όμως να μην μεθέξουν της λύπης μιας απατημένης μοιχαλίδας ενός σίριαλ. Κλαίνε παρότι ξέρουν ότι είναι ψεύτικο. Όπως ακριβώς ξέρουν πως ότι ακούνε και βλέπουν στην τηλεόραση είναι ψεύτικο, φτιαγμένο αλλά το δέχονται. Όπως ακριβώς ξέρουν ότι τους κλέβουν χρόνια ολόκληρα αυτοί που ψηφίζουν αλλά τους ψηφίζουν. Όπως ακριβώς ξέρουν ότι οδηγούμαστε με μαθηματική ακρίβεια στην καταστροφή, αλλά δεν θέλουν καν να το σκέφτονται. ΓΙΑΤΙ; Γιατί έχουν από καιρό ΑΡΝΗΘΕΙ την πραγματικότητα. Αρνητές αυτοί λένε τους άλλους αρνητές. Μωροί αυτοί λένε τους άλλους μωρούς και συνεχίζουν να κοιτάνε τηλεόραση. Συνεχίζουν να λατρεύουν τις

εικόνες. Αν οι κινούμενες εικόνες της τηλεόρασης προστάξουν να μην λατρέψουν το Θεό τους (όποιος κι αν είναι) αμέσως το δέχονται. Για να το λέει η τηλεόραση, έτσι θα είναι. Η τηλεόραση, όχι τα πρόσωπα, γιατί τους πολιτικούς και τους δημοσιογράφους δεν τους έχουν σε καμία εκτίμηση. Έχουν όμως λατρεία στην τηλεόραση, ισχυρότερη κι από αυτή που έχουν στο Θεό που πιστεύουν.

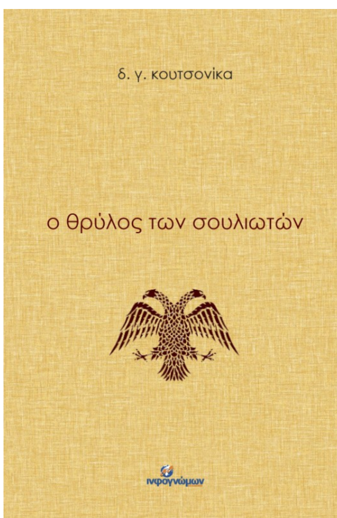
Της ύστατης ύβρεως όμως προηγήθηκαν άλλες πολυετείς. Κάψαμε τα δάση μας, τους επιστήμονες μας, τους καλλιτέχνες μας, τους πόρους μας όλους όπως οι μωρές παρθένες σπατάλησαν το λάδι τους. Φταίει ο Κύριος που δεν τις δέχτηκε; Ποιος φταίει αν δεν φταίμε εμείς; Εμείς δεν ψηφίζαμε κλέφτες, πόρνους, ανήθικους; Εμείς δεν διορίζαμε τεμπέληδες να πληρώνονται τριπλάσια από άλλους που δούλευαν σκληρά; Εμείς δεν κλείναμε τα μάτια όταν καταστρέφονταν άδικα αυτοί που δούλευαν και τάιζαν εμάς τους τεμπέληδες και τους λέγαμε μωρούς εμείς οι μωροί!

ΟΥΑΙ ΥΜΙΝ ΥΠΟΚΡΙΤΑΙ!

Εγώ δεν ήμουν τεμπέλης! Δούλευα! Ήμουν στρατιωτικός, δάσκαλος, νοσοκόμος, δικαστικός! Υποκριτές που κλείνατε τα μάτια στις ύβρεις για να μην χάσετε το μισθουλάκο σας. Εσύ στρατιωτικέ θυμάσαι που παρουσίαζες σε πόρνες τα όπλα τα ιερά; Θυμάσαι που έκανες τον υπηρέτη σε ανήθικα ανθρωπάρια; Εσύ δάσκαλε θυμάσαι που έκλεινες τα μάτια σου σε παιδάκια που λιμοκτονούσαν ή βιάζονταν; Εσύ νοσοκόμε πόσους ανθρώπους άφησες να πεθάνουν επειδή δεν είχαν μέσον; Πόσους γιάτρεψες επειδή είχαν λεφτά ενώ άλλοι όχι; Εσύ δικαστικέ πόσους αθώους δίκασες και πόσους κακοποιούς ελευθέρωσες; Σε τι διαφέρεις από αυτούς που διάλεξαν τον Βαραββά; Το ληστή βέβαια διάλεξε όλος ο λαός (η πλειοψηφία του ακριβέστερα), του δημοσίου και του ιδιωτικού. Όλα αυτά όμως, όσα εσείς κάνατε κι όσα εσείς παραλείψατε, ήταν αντίθετα στον ΟΡΚΟ σας ενώπιον ΘΕΟΥ ΚΙ ΑΝΘΡΩΠΩΝ. Αυτή είναι η μεγαλύτερη ύβρη που διαπράξατε: υπήρξατε ΕΠΙΟΡΚΟΙ.

Τώρα την ύβρη έναντι του Θεού που είχατε ορκιστεί τη συμπληρώνετε με ύβρη έναντι των συνανθρώπων σας. Δεν φταίτε εσείς! Φταίνε οι άλλοι, εκείνοι που δούλευαν. Εκείνοι λέτε ότι κλέβανε φόρους, ότι κλέβανε εσάς! Κλέβανε το κράτος, επειδή για να μην καταστραφούνε από την κρατική κλεψιά ενός άχρηστου κράτους που τους έπαιρνε

το 60% του κόπου τους κοιτάζανε να μειώσουνε την κλεψιά. Μήπως κι επιβιώσουνε. Φευ! Δεν βρίζετε όμως τους μεγάλους, τους αληθινούς κλέφτες. Αλλά πως να τους ψέξετε; αυτούς τους γλύφετε και τους υπηρετείτε ακόμα. Οι άλλοι σας φταίνε, οι μικροί, αυτοί που σας τάιζαν. Αυτοί όμως κατέρρευσαν. Αλλά μήπως βάλατε μυαλό; Όχι! Δανεικά. Θα μας ταΐζουν οι ξένοι. Ως πότε; Ως που να σβήσει ο ήλιος! Μωροί! Δεν ξέρετε τι πάθαν οι πρόγονοι μας που περίμεναν τους Φράγκους να τους σώσουν; Το ξέρετε! Όλοι μας το ξέρουμε!

Ο αναμάρτητος πρώτος τον λίθον βαλέτω, άλλωστε. Τι κάνουμε όμως σήμερα; Τι θα γίνει; Ωχ μωρέ, ότι γινόνταν τόσα χρόνια. Εμείς να είμαστε καλά, κι όλοι οι άλλοι ας κόψουν το λαιμό τους. Εμείς να έχουμε να φάμε κι οι άλλοι ας ψωμολυσσάξουν. Ας πρόσεχαν! Εμείς είμαστε οι έξυπνοι κι άλλοι οι μωροί. Αλλά είπαμε, μωραίνει Κύριος ον βούλεται απολέσαι.

Μην έχετε πάντως καμία αμφιβολία πως τελικά ο Λωτ θα σωθεί. Αυτός ξέρει. Όχι όμως κι η εταίρα του που ανίκανη ν' αποστρέψει το βλέμμα της θ' απομείνει στήλη άλατος. Όμοια κι όσοι κοιτούν αποσβολωμένοι τις τηλεεικόνες τους, αναμένοντας τη σωτηρία τους από αμετανόητους επίορκους υβριστές. Τι μέλλει γενέσθαι; Αν και το μέλλον άδηλον, μπορεί κανείς χάρη στην αρχαία σοφία να καταλάβει κι ας μην διαθέτει μαντικές ικανότητες τι ακολουθεί: Νέμεσις.

Δόξα τω Θεώ που ο Κύριος μας ελέησε με το Φως της Γεννήσεως Του. Καλά Χριστούγεννα! _ (δγκ)

Οκτώβριος - Δεκέμβριος 2020

dimitris koutsonikas

Greece on fire

pioneers of freedom

2020

